

# Internet en de inkomsten van muzikanten en componisten

Sinds de komst van het internet zijn de zakencijfers van de muziekindustrie in vrije val. Maar hoe zit het met de inkomsten van muzikanten en componisten? Ondervinden zij ook nadelige gevolgen van het internet? Of biedt het hen net nieuwe kansen om beter hun brood te verdienen?

De muziekindustrie verkeert in crisis. In 2012 realiseerden de platenmaatschappijen aangesloten bij IFPI, de internationale federatie van muziekproducenten, een wereldwijd zakencijfer van \$ 16,5 miljard, of minder dan de helft van de \$ 33,7 miljard die ze tien jaar eerder, in 2001<sup>1</sup>, genereerden. In constante cijfers, rekening houdend met de inflatie, is het verschil nog groter: het in 2012 gerealiseerde zakencijfer bedraagt dan slechts € 12,9 miljard, wat een daling betekent van 61%. Het spreekt vanzelf dat de royalty's die de producenten aan de muzikanten betalen dezelfde evolutie ondergingen. Idem voor de auteursrechten die via de auteursverenigingen uitgekeerd werden aan de auteurs en componisten. In 2001 betaalden de Belgische producenten nog € 30,1 miljoen mechanische rechten aan SABAM voor de uitgave van cd's en dvd's. In 2012 was dat nog maar € 14,1 miljoen<sup>2</sup> (11,1 miljoen in constante cijfers of een daling van 63%).

Daartegenover staat dat het globale zakencijfer van SABAM toenam van € 110,7 miljoen in 2001 naar € 146,2 miljoen in 2012 (114,6 miljoen in constante cijfers)<sup>3</sup>. Op wereldniveau realiseerden de auteursverenigingen een zakencijfer van € 6,5 miljard in 2001 en van € 7,6 miljard in 2011. Een stijging van € 1,1 miljard, maar een lichte daling in constante cijfers (van € 6,5 naar € 6,2 miljard).

## NIEUWE INKOMSTEN?

Maar hoe evolueerden de inkomsten van de muzikanten? Hierover zijn weinig cijfers beschikbaar. Volgens een Franse studie uit het jaar 2000 bedroeg het mediaan inkomen van de muzikanten<sup>4</sup> toen € 15.000 per jaar<sup>5</sup>. Uit een enquête bij de leden van ADAMI (de Franse vereniging die de rechten van muzikanten beheert), waaraan 700 van hun leden deelnamen, blijkt dat hun mediaan inkomen in 2008 € 22.500 bedroeg (€ 18.750 in constante cijfers, rekening houdend met de inflatie)<sup>6</sup>. De inkomsten van muzikanten zouden dus gestegen zijn. Niettemin ging het merendeel van de muzikanten die aan de enquête deelnamen niet akkoord met de bewering “*Het internet zorgde voor een stijging van mijn inkomsten dankzij mijn*

<sup>1</sup> [www.ifpi.org](http://www.ifpi.org)

<sup>2</sup> [www.sabam.be](http://www.sabam.be)

<sup>3</sup> Een stijging van 27,5 miljoen voor de “openbare uitvoeringen” (concerten, theater, feesten, muziek in café's, restaurants en winkels, muziek in bedrijven, enz.), van 10,8 miljoen voor radio en televisie en van 6,2 miljoen voor de thuiskopie.

<sup>4</sup> Het inkomen waarbij de helft van de muzikanten een hoger inkomen en de andere helft een lager inkomen heeft (niet te verwarren met het gemiddeld inkomen).

<sup>5</sup> Ph. Coulangeon, *Les musiciens-interprètes en France, portrait d'une profession*, Parijs, La documentation française, 2004.

<sup>6</sup> CEPREMAP (Centre pour la recherche économique et ses applications): *Portrait des musiciens à l'heure du numérique* (<http://www.cepremap.fr/publications/portrait-des-musiciens-a-lheure-du-numerique>); zie ook Philippe Vion-Dury: *Internet, ce qui pouvait arriver de mieux à la musique* (<http://www.rue89.com/rue89-culture/2013/04/19/numerique-detruit-ni-musique-ni-les-artistes-241593>).

opgenomen muziek"<sup>7</sup>. Allemaal niet erg duidelijk.

Mogelijke verklaringen voor een eventuele stijging zijn nieuwe inkomsten uit beltonen en de toename van muziekgebruik in reclamespots en videospelletjes. En er zijn ook positieve effecten van het internet. De consument geeft geld uit aan cultuur die hij dankzij het internet ontdekt en kunstenaars hebben meer mogelijkheden om hun werken zelf te promoten en te verspreiden.

Vooraf voor minder gevestigde muzikanten biedt het internet de mogelijkheid om meer bekendheid te verwerven, meer volk naar hun concerten te lokken en zo de dalende cd-verkoop te compenseren. Gevestigde kunstenaars, die minder nood hebben aan het internet als promotiekanaal, lopen daarentegen het risico het slachtoffer te worden van het substitutie-effect: het publiek kan hun muziek gratis of goedkoop beluisteren of downloaden via internet en geeft er globaal genomen minder geld aan uit. Hetzelfde geldt voor auteurs en componisten die niet optreden en dus niet genieten van een stijging van de inkomsten door concerten.

### **STRUGGLE FOR PEANUTS!**

Volgens de Belgian Entertainment Association, de federatie van de Belgische muziekindustrie, besteedden de Belgen in 2012 gemiddeld amper € 2,36 aan digitale muziek<sup>8</sup>. Het spreekt voor zich dat de inkomsten van kunstenaars uit de digitale exploitatie van hun werk evenmin opzienbarend zijn. Hoe is dat te verklaren, terwijl de verspreiding van muziek via het internet toch een hoge vlucht genomen heeft?

De legale en (vaak) betalende sites moeten het hoofd bieden aan de concurrentie van illegale en (vaak) gratis sites, en dat is een moeilijke opgave. Allereerst omdat de consumenten kunnen kiezen tussen betalen en niet betalen, en de tweede optie uiteraard aantrekkelijker is. Maar dat is niet de enige reden. De vereiste een kredietkaart te bezitten om toegang te krijgen tot de betalende sites vormt, vooral voor jongeren, ook een hinderpaal.

Bovendien is de strijd ongelijk. Om op een legale manier muziek te exploiteren, moeten de rechten worden geregeld met de producenten (de platenfirma's) en met de auteursverenigingen. Europa alleen al telt er een dertigtal. Dit betekent een belangrijke investering in tijd en geld.

En zelfs wanneer de consument voor het legale aanbod kiest, brengt dat niet noodzakelijk veel op voor de kunstenaars. Streaming (Spotify, Deezer, Google Play Music All Access, iTunes Radio...), beschouwd als dé exploitatiewijze van de toekomst, levert slechts 'peanuts' op. Om evenveel winst te maken als met de verkoop van 1.000 singles, moet een nummer miljoenen keren beluisterd worden<sup>9</sup>. Misschien betalen de streaming-providers hun aandeelhouders beter dan de kunstenaars (een fenomeen dat ook buiten het internet bekend is). Probleem is ook dat de prijs van de abonnementen laag moet blijven om te vermijden dat de consument kiest voor de illegale concurrentie. Het gevolg is dat de rechthebbenden (auteursverenigingen en muziekproducenten) weinig geld kunnen vragen in ruil voor hun licenties aan de legale providers<sup>10</sup>.

---

<sup>7</sup> *Les musiciens dans la révolution numérique* (Irma Éditions, collection Révolutic, november 2009:

<http://www.irma.asso.fr/Les-Musiciens-dans-la-revolution>  
<http://ses.telecoparistech.fr/bourreau/Recherche/LivreAM/manuscript12octobre2009.pdf> )

<sup>8</sup> [www.belgianentertainment.be](http://www.belgianentertainment.be)

<sup>9</sup> [http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/cultuur%2Ben%2Bmedia/muziek/131007\\_ThomYorke](http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/cultuur%2Ben%2Bmedia/muziek/131007_ThomYorke),  
[http://www.huffingtonpost.com/2012/07/31/music-artists-online-earnings\\_n\\_1724997.html](http://www.huffingtonpost.com/2012/07/31/music-artists-online-earnings_n_1724997.html)

<sup>10</sup> In 2012 ontving SABAM slechts € 1.556.000 voor online-exploitaties (p. 26 van het jaarverslag 2012 -

[http://www.sabam.be/sites/default/files/Nederlands/Main-menu/SABAM/DOWNLOAD/BROCHURE/jaarverslag\\_2012.pdf](http://www.sabam.be/sites/default/files/Nederlands/Main-menu/SABAM/DOWNLOAD/BROCHURE/jaarverslag_2012.pdf) )

## OOK NIEUWE KANSEN

Alhoewel het internet de zakencijfers van de muziekindustrie negatief heeft beïnvloed, creëert het ook heel wat mogelijkheden voor kunstenaars.

Vroeger was het uitbrengen van een plaat of cd winstgevend als er voldoende exemplaren werden verkocht om de hoge kosten voor de productie, fabricatie, promotie en verspreiding te recupereren. Vandaag kunnen muzikanten, dankzij de digitale technologie, zonder zware investeringen zelf opnames maken en promoten via hun eigen website, P2P, sociale netwerken, vrije licenties (zoals Creative Commons) enz. Bovendien kunnen ze geld inzamelen via crowdfunding. Daardoor zijn ze minder afhankelijk van de platenfirma's.

Dit vraagt wel een ondernemingsgeest, die niet alle kunstenaars bezitten. Zoals David Byrne zei in een interview in Wired: "*The totally DIY (Do it yourself) model is certainly not for everyone – but that's the point: now there's choice*"<sup>11</sup>.

Het internet betekent vooral een buitenkans voor minder bekende muzikanten die niet op de klassieke radio en televisie te horen zijn. Zij hadden voordien weinig kansen om gehoord te worden. Nu kunnen ze hun muziek zelf opnemen en verspreiden. Dat levert misschien geen geld op, maar het geeft hen de kans een publiek te bereiken en meer volk te lokken naar hun concerten. De cijfers van het (Franse) Centre national de la chanson, des variétés et du jazz (CNV), bevestigen het positieve effect van het web op de verkoop van concerttickets, vooral in nichegenres als hip hop, reggae en elektronische muziek<sup>12</sup>.

## OPLOSSINGEN VOOR DE TOEKOMST?

Het internet dompelde de muziekindustrie in een crisis, maar dat geldt niet noodzakelijk voor de kunstenaars. Sommige muzikanten zijn zelfs beter af dan vroeger. Dankzij het internet zijn ze minder afhankelijk van platenfirma's om hun muziek te produceren en te verspreiden.

Componisten en muzikanten zouden nog meer voordeel kunnen halen uit het internet indien de concurrentiepositie van de legale content providers beter was en ze een redelijke vergoeding zouden betalen voor de verspreiding van muziek. Om hun positie te versterken, zou de strijd tegen het illegale aanbod opgevoerd kunnen worden. De vraag is echter of dit praktisch uitvoerbaar is en of dit niet neerkomt op dweilen met de kraan open. Bovendien is het uitermate moeilijk om een evenwicht te vinden tussen het auteursrecht enerzijds en de vrijheid van informatie en de bescherming van het privéleven anderzijds<sup>13</sup>.

Een andere manier om het legale aanbod een duwtje in de rug te geven is de vereenvoudiging van de procedures om aan de nodige toelatingen te komen. Europa wil pan-Europese licenties bevorderen. Dit betekent dat de providers slechts één of enkele licenties van de auteursverenigingen nodig zouden hebben om muziek in heel Europa te verspreiden, en niet een dertigtal, zoals vandaag het geval is<sup>14</sup>. Dat zou een stap in de goede richting zijn.

Om de kunstenaars beter te vergoeden, zou het geld ook kunnen worden gezocht waar het zit, bijvoorbeeld bij de access providers. Een groot deel van hun zakencijfer is immers afkomstig

<sup>11</sup> ([http://www.wired.com/entertainment/music/magazine/16-01/ff\\_byrne?currentPage=all](http://www.wired.com/entertainment/music/magazine/16-01/ff_byrne?currentPage=all) )

<sup>12</sup> <http://www.cnv.fr/statistiques-sur-la-diffusion-des-spectacles>

<sup>13</sup> Zie bijvoorbeeld de zaak SABAM / SCARLET (<http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2011-11/cp110126fr.pdf>).

<sup>14</sup> [http://europa.eu/rapid/press-release\\_IP-12-772\\_nl.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-772_nl.htm) en <http://www.europarl.europa.eu/news/nl/news-room/content/20130708IPR16829/html/MEPs-support-easier-licensing-for-EU-wide-online-music-services>

van muziek en film en ze zouden een stukje van de taart aan de auteurs en de kunstenaars kunnen geven<sup>15</sup>.

In afwachting hebben de kunstenaars hoe dan ook geen keuze. Als zij hun werk niet via het internet willen verspreiden, doen jij en ik het in hun plaats. David Byrne zou zeggen: “*The internet is perhaps not to the advantage of all the artists – but the point is: they don’t have the choice...*”

Dirk Vervenne

Augustus 2013

---

#### MEER LECTUUR

David Byrne's Survival Strategies for Emerging Artists — and Megastars  
([http://www.wired.com/entertainment/music/magazine/16-01/ff\\_byrne?currentPage=all](http://www.wired.com/entertainment/music/magazine/16-01/ff_byrne?currentPage=all))

Maya BACACHE-BEAUVALLET, Marc BOURREAU, François MOREAU, Portrait des musiciens à l’heure du numérique (Cepremap, april 2011, <http://www.cepremap.fr/publications/portrait-des-musiciens-a-lheure-du-numerique>)

Maya BACACHE, Marc BOURREAU, Michel GENSOLLEN en François MOREAU, Les musiciens dans la révolution numérique. Inquiétude et enthousiasme, Irma Éditions, collection Révolutic, 2009.  
<http://www.irma.asso.fr/Les-Musiciens-dans-la-revolution>,  
(<http://ses.telecom-paristech.fr/bourreau/Recherche/LivreAMImanuscript12octobre2009.pdf> )

Philippe COULANGEON, Les musiciens-interprètes en France, portrait d’une profession, Paris, La Documentation française, 2004

R. GOPAL, S. BHATTACHARJEE en G. SANDERS, Do Artists Benefit from Online Music Sharing?  
([http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=527324](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=527324))

Centre national de la chanson, des variétés et du jazz: <http://www.cnv.fr/statistiques-sur-la-diffusion-des-spectacles>

Meer informatie over de CC-licenties vind je op [www.creativecommons.be](http://www.creativecommons.be) of [www.creativecommons.org](http://www.creativecommons.org)

---

<sup>15</sup> Zie het proces van SABAM tegen toegangsproviders ([http://www.sabam.be/sites/default/files/pdf/persbericht\\_fr\\_30042013.pdf](http://www.sabam.be/sites/default/files/pdf/persbericht_fr_30042013.pdf))